

La internacionalització territorial en el Pla de l'acció exterior de Catalunya

PLA DE L'ACCIÓ EXTERIOR DE CATALUNYA

Document de treball

Núm. 2 - abril de 2009

Patronat
CatalunyaMón

Generalitat de Catalunya
Departament de la Vicepresidència
Afers Exteriors i Cooperació

El Pla de l'acció exterior de Catalunya és un projecte promogut per Afers Exteriors i Cooperació del Govern de la Generalitat de Catalunya que ha estat encarregat al Patronat Catalunya Món.

L'elaboració del Pla està dirigida per Santiago J. Castellà, professor de dret internacional públic i relacions internacionals i vicerector de Relacions Externes de la URV. En l'elaboració d'aquest document de treball hi ha participat tot l'equip directiu i tècnic del Patronat Catalunya Món.

Afers Exteriors i Cooperació ha encarregat al Patronat Catalunya Món l'elaboració del Pla de l'acció exterior de Catalunya (PAEC), un instrument polític per planificar estratègicament el conjunt de l'acció exterior del Govern de la Generalitat de Catalunya. L'objectiu d'aquest Pla és incrementar i millorar la coordinació de les diferents polítiques i dels diversos actors que intervenen en l'acció exterior de Catalunya, per tal que suposin un motor real per a la internacionalització de la societat catalana, del seu teixit econòmic, empresarial, universitari i intel·lectual, del conjunt d'entitats i agents socials, i, en definitiva, del país.

El nou Estatut en el seu article 199 diu, concretament, que la Generalitat ha d'impulsar i coordinar, en l'àmbit de les seves competències, les accions exteriors dels ens locals i dels organismes i altres ens públics de Catalunya, sense perjudici de l'autonomia que tinguin.

En el marc del procés d'elaboració del PAEC, es va convocar una sessió de treball per conèixer de primera mà les iniciatives i les prioritats dels diferents actors públics del territori, com també per buscar espais de coordinació entre els diferents nivells territorials, que ens haurien de permetre donar compliment al nou marc estatutari.

El document que teniu a les mans és el resultat d'aquesta sessió de treball que va tenir lloc el 25 de març a Barcelona i que va reunir representants acadèmics de tots els territoris de Catalunya per debatre el paper de la internacionalització en les iniciatives estratègiques del territori i discutir espais per a la coordinació.

A continuació trobareu una presentació general del seminari i de les seves conclusions i, en una addenda, un resum de les propostes dels diferents territoris.

Roser Clavell i Soldevila

Viceconsellera d'Afers Exteriors i Cooperació
Secretària General del Patronat Catalunya Món

Programa

Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona

(C/ Montalegre, 7, Barcelona)

25 de març de 2009

9.30h **Obertura de la jornada** a càrrec del Sr. Josep Manuel Barberà, director del Patronat Catalunya Món

9.45h **Presentació** del Pla i ponència sobre la voluntat internacionalitzadora dels territoris i el seu reflex en el Pla de l'acció exterior de Catalunya a càrrec del Dr. Santiago Castellà, director del PAEC

10.30h **Taula rodona:** La internacionalització en les iniciatives estratègiques dels territoris:

- Dr. Germà Bel, catedràtic del Departament de Política Econòmica de la Universitat de Barcelona
- Sr. Francesc Osan, cap de l'Oficina de Diplomàcia Municipal de la Diputació de Barcelona
- Sr. Ramon Morell i Rosell, professor del Departament de Geografia i Sociologia de la Universitat de Lleida i adjunt al coordinador del treball "Projecció Internacional de Lleida i les seves Comarques i l'Alt Pirineu i Aran
- Dr. Agustí Segarra, catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat Rovira i Virgili
- Dr. Josep Anguera, catedràtic de l'Àrea d'Economia Aplicada de la Universitat de Girona

12.30 h **Debat**

- La participació dels territoris en el disseny de l'acció exterior de la Generalitat
- Els espais per a la coordinació entre diferents nivells territorials
- Els àmbits i les prioritats per a l'agenda internacionalitzadora territorial

14.00 h **Cloenda**

La internacionalització territorial en el Pla de l'acció exterior de Catalunya

Catalunya ha de plantejar la seva internacionalització tenint en compte la diversitat, la varietat i la riquesa de les seves terres. En aquest sentit, diferents territoris de Catalunya han dut a terme darrerament una tasca de diagnòsi i de planificació estratègica amb l'objectiu de definir línies de treball de futur per a la seva internacionalització.

Els resultats d'aquests processos coincideixen en la necessitat d'augmentar l'articulació interna del territori de Catalunya per afrontar, amb més garanties d'èxit, aquesta internacionalització. Al mateix temps, també es coincideix en la necessitat de decidir quines pautes ha de seguir Catalunya i no limitar-se a pensar a internacionalitzar el territori sinó també en com aquest contribuirà a l'assoliment d'aquest procés en el conjunt del país.

El context internacional actual es caracteritza per fenòmens i processos que es troben en la base de la internacionalització del territori. La intensificació de la globalització, la urbanització, la descentralització, la integració regional i també l'increment de l'acció de la societat civil organitzada, han permès que els actors locals hagin passat de ser espectadors a protagonistes de l'acció internacional i hagin mostrat una marcada voluntat d'incidència política. A més, els avenços normatius a Catalunya també han legitimat la participació del territori i dels actors locals en l'àmbit exterior. En aquest sentit, el paper de les institucions és clau en el suport i l'acompanyament del territori en aquesta projecció.

L'experiència dels darrers anys permet destacar alguns instruments que tenen un paper fonamental en la internacionalització del territori i que obren noves oportunitats amb vista al futur. Entre aquests ressalta el paper que ofereixen les xarxes de ciutats, les xarxes regionals o altres estructures de cooperació entre territoris, que contribueixen a millorar la representació dels interessos de les administracions locals i d'altres agents i constitueixen un marc de treball privilegiat per promoure l'intercanvi d'experiències a escala transnacional. Aquestes xarxes, per tant, són clau per tenir un espai d'influència a

l'exterior i cal, doncs, impulsar-les, reforçar-les, i cercar agendes de treball compartides entre les diferents institucions catalanes representades.

Tanmateix, cal continuar treballant per tenir més influència en l'agenda internacional, tot detectant els espais de discussió on es pugui incidir quan es tractin temes que afectin el conjunt del país o algun dels territoris. Això es tradueix en la participació en els debats internacionals o els fòrums on es prenguin decisions amb repercussió local per defensar els interessos catalans i cercar la manera de fer sentir la veu de Catalunya, ja sigui directament o mitjançant aquestes xarxes d'influència.

Paral·lelament, el paper de les infraestructures destaca com a element fonamental per garantir la internacionalització del territori. En aquest sentit, es realça la necessitat de pensar en una xarxa d'infraestructures que inclogui, a més dels aeroports, els ports, les carreteres, el ferrocarril i les noves tecnologies com ara la telefonia i la connexió a Internet de banda ampla a tot el territori, per tal de vertebrar internament el país i oferir, en igualtat de condicions, l'accés de tots els territoris als principals nusos de connectivitat internacional de manera directa i ràpida. Aquests elements són clau per facilitar la mobilitat física cap a l'exterior, com també des de fora cap a tots els racons del país, que en cap cas ha de ser substituïda per les noves tecnologies.

La vertebració del territori també requereix coordinació i cooperació per evitar duplicitats i competitivitats internes innecessàries que puguin aparèixer com a debilitats a l'exterior i, per tant, la distribució del poder i la recerca de complementarietat és clau per garantir la força i l'equilibri del conjunt del territori.

Tal com es detalla més endavant en els diferents estudis, els processos d'anàlisi desenvolupats fins ara en els diferents territoris han posat èmfasi a reconèixer les potencialitats i les oportunitats de les diferents demarcacions i, en conseqüència, a identificar els sectors cabdals per a la seva internacionalització.

El Pla de l'acció exterior de Catalunya té el compromís d'incorporar les aportacions i les necessitats del territori i ha de ser una eina imprescindible per establir mecanismes de coordinació i cooperació entre diferents actors (especialment dins de Catalunya,

però també en aliança amb altres actors internacionals que comparteixin realitats, problemàtiques i reptes) amb vista a sumar esforços i guanyar massa crítica a l'hora de defensar interessos comuns en organitzacions internacionals.

El Pla de l'acció exterior de Catalunya ha de servir també per donar unes primeres pautes d'especialització funcional a Catalunya i detectar els problemes compartits per tal de posar les bases per a possibles aliances. Segons els participants, Catalunya ha avançat força en la seva descentralització però, en el futur, ha de trobar noves fórmules de distribució d'aquest poder per garantir un millor equilibri territorial.

Finalment, en la línia proposada de col·laboració i treball conjunt se suggereix que el Pla de l'acció exterior de Catalunya tingui en compte els diversos plans de desenvolupament territorial existents tal de poder recollir les diferents sensibilitats del territori.

Addenda: propostes dels diferents territoris catalans

Lleida, l'Alt Pirineu i Aran

Per encàrrec del Consell per a la projecció internacional de Lleida, les seves comarques i l'Alt Pirineu i Aran, un equip de la Universitat de Lleida dirigit pel professor Josep Maria Llop, ha elaborat un treball denominat *Estudis i pautes de projecció internacional de Lleida i les seves comarques, l'Alt Pirineu i Aran*. D'entre les seves conclusions podem destacar:

- 1.** La internacionalització requereix la reconsideració dels valors i les potencialitats del país de portes endins.
- 2.** Lleida ha de ser presentada com una entitat global per fer visible la Catalunya interior, amb uns valors relacionats amb: el paisatge; la dimensió rural i agrària; la qualitat de vida, i tota mena de productes derivats dels punts forts de la seva naturalesa geogràfica i territorial singular.
- 3.** Entre els seus actius objecte d'internacionalització es poden destacar:
 - a. L'alt potencial de valors ambientals, la diversitat extrema de paisatges, els factors de geodiversitat i de biodiversitat, que fan de la dimensió ambiental una àrea estratègica.
 - b. El turisme rural, natural i cultural i els seus valors, marques i productes.
 - c. Els nous regadius i l'impuls a una nova cultura de l'aigua.
 - d. Els sectors econòmics tradicionals com ara l'agricultura i la ramaderia.
 - e. Els potencials derivats de la logística.
 - f. La importància de les grans infraestructures, amb especial atenció al Parc Científic i Agroalimentari de Lleida i a l'Aeroport Lleida-Alguaire.
- 4.** Cal potenciar a l'exterior les diverses dimensions turístiques (turisme de caire cultural, de salut, esportiu, de natura i gastronòmic).

5. La internacionalització de Lleida ha de ser vista com una prioritat de la política del país, atès que és el territori amb un major desequilibri i un grau de desenvolupament menor que la Catalunya litoral i metropolitana.
6. Cal que el procés d'internacionalització es basi en valors universals.

Camp de Tarragona

Al febrer del 2008, el Camp de Tarragona va aprovar un pla estratègic, fruit d'un procés participatiu, coordinat tècnicament per la Universitat Rovira i Virgili i dirigit pel Dr. Agustí Segarra, amb l'objectiu de dissenyar per a l'any 2015 un ambiciós escenari de futur per a aquest territori. Pel que fa a la internacionalització de les comarques del Camp de Tarragona, algunes de les propostes són:

1. Millorar l'estructura productiva del Camp, emfatitzant la necessitat de consolidar la diversificació productiva i desenvolupar sectors i activitats emergents.

En aquesta línia, es proposen mesures per promocionar a l'exterior els clústers industrials, com també una oferta turística integrada i única del Camp de Tarragona.

2. Atraure talent que afavoreixi el desenvolupament de la innovació i, consegüentment, de l'economia del territori per tal de fomentar la implantació al Camp d'empreses i centres productius d'alt valor afegit.
3. Gestionar i difondre el ric i divers patrimoni natural, històric i cultural del Camp de Tarragona com a element diferenciador respecte a altres territoris. En aquesta línia hi entren totes les activitats de promoció exterior del territori, com també la possibilitat de crear una marca pròpia. Es fa especial esment a la promoció exterior de la cultura local.

En un intent de concretar, es relacionen tipus de projectes que es podrien desenvolupar:

- una plataforma virtual;

- un pla de màrqueting per difondre el Camp com a paquet cultural;
- un web amb informació conjunta del Camp de Tarragona, no només turística sinó també dels actius de les localitats per atraure població, empreses i esdeveniments rellevants internacionalment;
- un consorci per gestionar el patrimoni mundial romà;
- una xarxa cultural de projecció exterior que gestioni, difongui i coordini conjuntament el patrimoni històric i cultural del Camp, com també les diverses activitats i equipaments culturals;
- una oficina per atraure i gestionar l'organització en el territori de fires, esdeveniments esportius i culturals rellevants, etc. (tipus fires 3GM, Jocs de la Mediterrània, capital cultural europea, exposició universal, etc.) que projectin el Camp internacionalment.

Girona

Per encàrrec del Consell per a la projecció internacional de Girona i les seves comarques, un equip de la Universitat de Girona encapçalat pel Dr. Josep Anguera, ha rebut l'encàrrec d'elaborar l'*Estudi per a la definició d'una estratègia de projecció internacional de Girona i les seves comarques*. Tot i que aquest projecte es troba en una fase inicial, ja s'han apuntat alguns elements de reflexió que guiaran el seu treball.

Així, s'apunten alguns dels avantatges de la demarcació de Girona per caminar cap a la seva internacionalització, com ara:

- És de sempre terra de pas i històricament de trànsit internacional (recordem ja el pas per terres de Girona de la via romana que unia Tarraco amb Roma).
- És terra de frontera i aquesta característica ha estat sempre present en els seus intercanvis i els seus mercats (per exemple, el mercat de Figueres, punt habitual de rebuda de visitants francesos).
- Es parteix d'una consolidada internacionalització de les activitats més diverses, especialment a partir de l'aparició del turisme i del seu «bum» des dels anys seixanta del segle passat (enguany, precisament, se celebra el centenari de la Costa Brava).

- L'activitat industrial i empresarial, ja a partir de les primeres colònies tèxtils, i vinculada, sempre, a l'intercanvi internacional.

Previsiblement, l'estudi tindrà tres eixos principals:

1. Com es poden sintetitzar i sumar els esforços que ja es fan actualment en l'àmbit de la projecció internacional de Girona i les seves comarques per tal de realitzar actuacions més efectives i derivades de la coordinació, la informació i l'acció conjunta.
2. Què hi ha d'explotable en l'entorn actual que es pugui potenciar abans de crear cap estructura nova: Euroregió, Eurodistricte, Eures-Pyrimed, etc. Cal, a més, veure com es pot potenciar l'efecte de la proximitat de Barcelona vista com un avantatge en el qual Girona es podria recolzar.
3. Com es poden superar alguns punts febles de Girona davant la internacionalització. Un punt feble indiscutible en aquest sentit seria la mida reduïda de les seves empreses, i que caldria redimensionar aplicant recursos d'agrupació i coordinació.

Terres de l'Ebre

El Dr. Germà Bel, catedràtic d'economia aplicada de la Universitat de Barcelona i gran coneixedor de les terres ebrenques, ha publicat recentment l'*Estudi sobre les percepcions econòmiques dels agents econòmics i institucionals de les Terres de l'Ebre*.

El professor Bel ofereix algunes reflexions sobre la projecció exterior de les Terres de l'Ebre. Així, apunta que aquest procés, en el cas d'aquest territori, passa prioritàriament per tenir bons accessos als nusos de transport globals com Barcelona, que a la vegada també són plataformes de projecció internacional per elles mateixes. Però la internacionalització de les Terres de l'Ebre també passa per tenir una bona xarxa de comunicacions interna per carretera dins el territori. De poc serviria que només les seves principals ciutats tinguessin accés als nusos abans esmentats si la major part dels nuclis de població del territori, tot i tenir una importància demogràfica inferior, tenen dificultats per accedir-hi.

Des d'una perspectiva més industrial, el professor Bel posa èmfasi en el fet que les empreses del sector agroalimentari són les que tenen previst tenir un major augment de les seves vendes a l'exterior, tant a la Unió Europea com als mercats extracomunitaris. És significatiu l'interès per desenvolupar un turisme d'alta qualitat que atregui visitants dels mercats exteriors. No obstant això, en aquest punt, el Dr. Bel recorda que a les Terres de l'Ebre el debat sobre com equilibrar el desenvolupament econòmic a partir dels recursos naturals i la protecció del medi ambient encara no està tancat.

Finalment, el Dr. Bel constata el desaprofitament del port d'Alcanar, el tercer en volum de tràfic industrial a tota Catalunya i que està sent explotat en l'actualitat a només un terç de la seva capacitat. Impulsar aquest port com a alternativa als de Barcelona i Tarragona pot resultar una interessant via de projecció internacional del territori fins ara poc estudiada.

Patronat
CatalunyaMón

Av. Diagonal, 418, 1r 2a
08037 Barcelona
Tel.: +34 93 4457100
Fax: +34 93 5541614

Edifici de la Generalitat a Girona
Plaça Pompeu Fabra, 1
17002 Girona
Tel.: +34 872 975148

Anselm Clavé, 2, 6è
25007 Lleida
Tel.: +34 973 230260
Fax: +34 973 239284

Rambla Nova, 118, 2n 1a
43001 Tarragona
Tel.: +34 977 245958
Fax: +34 977 228434

Cervantes, 7
43500 Tortosa
Tel.: +34 695 357049
Fax: +34 977 444370

www.patronatcatalunyamon.cat